

[?rdoann qarsnda 5 sas mane; Trkiynin glcyin nikbin baxmaq olarm](#)

Arannews- rdoan z doulduu hrd d tnqidilrinin lindn amanda deyil. Rizd bir universitet mllimi Bloomberg mxbirin deyib: rdoan znn 15 illik hakimiyyti zaman Atatrkn seklarizim mirasn mhv .etmk ardncn olduunu aq-aydn gstrmidir

min yaxn cmiyyti olan kiik Riz hri Trkiynin imalnda yerli. hr bir trfdn tarlaay, bir trfdn 100 d Qara dniz sahillrin qdr uzanr. hrin sas mrkzind seklar Trkiynin banisi Atatrkn heykli qoyulsa da, bu hr daha ox hazrk islam prezidenti mhurlab. nki Riz Trkiy prezidenti Rcb .Tyyib rdoann doulduu hrdir

Bununla bel rdoan z doulduu hrd d tnqidilrinin lindn amanda deyil. Rizd bir universitet mllimi Bloomberg mxbirin deyib: rdoan znn 15 illik hakimiyyti zaman Atatrkn seklarizim .mirasn mhv etmk ardncn olduunu aq-aydn gstrmidir

Lakin Trkiynin indiki dvlti bu tnqidli brk inkar edir. Qabaqlar rdoann maviri olmu v hazrda Trkiynin mdniyyt naziri olan Nbi Avcı deyir: Trkiyd Atatrkn irsini mhv etmy he bir ehtiyac .yoxdur v bu mvzunu rdoann mxaliflri lkd axnama yaratmaq n ortaya atrlar

N. Avcının szlrn gr, rdoan dvltinin proqram v siyastlri SSR-nin paralanmasndan v 2011-ci .ild Yaxn rqd ba vern silsil etirazlara diqqt etmkl hyata keirilir

Mdniyyt naziri rdoan mdafi etmkd o qdr irli gedir ki, rdoann bugnk Trkiy n yeni v mnasib .geyim hazrlamasn iddia edir

rdoann mxalif v trfdarlarnn tnqid v mdafilrin gz yummaqla, onun dvlti z mqsdlrin hans hdd nail olacaq? Xsusil d rdoann bu gnird lksinin siyasi quruluunu dyidirmk n konstitusiyada dyiklik layihisini referenduma xarlasna ba qarmd bir vaxtda. Bu layih uur qazanaca surtd lk parlamenti siyasi qdrti ba nazirdn prezident trck. Bununla bel .Trkiynin hazrk durumuna bax rdoann qarda tutduu yolu daha da aydnladrr

Qrbd populizmin gclnmsinin Trkiy n thklri

Avropa v Amerikada populizm v ifrat salarn gclnmsi Trkiy n el d xo xbr deyil. Amerikada Trampn hakimiyyt glmsi qrbd ifrat salar cryann ciddi olaraq canlanmasn bir nmunsidir. rdoan Trampn hakimiyyt glmsini zd yax qarlasa da ancaq Tramp v onun qrbdki hmfikirli Trkiynin uzunmddtli mqsdlri il tam mxalifdir. Hm sa ifrat cryanlar inkiaf v hakimiyyt glmk baxmndan Trkiynin islam yanamas il mxalifdir, hm d qrb populizmi bir nv introversiyann (zn ynlm), cari birlik v koalisiyalar lv etmyin ardncadr. mumi gtrdkd rdoan dvlti n uzun mddt yax lamt deyil. Tramp cryanna bnzr bir hrkatn Avropada hakimiyyt glcyi tqdird rdoan Avropa Birliyin zv olmaq fikrindn n azndan bu qrupun hakimiyytd oldu zamanda tamamil l kmlidir. Bu msl qrbd sa populizmin gclnmsinin rdoan v Trkiy n ilk tsiridir. AB-n zv olmaq Trkiynin rdoan dvr d daxil olmaqla n azndan iyirmi ildir ki, .gerklmsin ald bir hrktdir. Qrbd sa populizmin gclnmsi Trkiynin bu arzusunu ryind qoyur

Kiilmi iqtisadiyyat

Bir zamanlar Yaxn rqd qeyri-neft iqtisadiyyat zr uuruna gr nmun olan Trkiy bugnlri brk zdlm v ziflmidir. tn ilin iyulunda hrbi evrili chd v ondan sonra siyasi repressiyalarn davam etmsi lk iqtisadiyyatn brk zifltmidir. stlik, Trkiynin Suriya v raqda apard qardurmalar dvlt n lav xrclr gtirmidir. tn ilin aprel ayndan balayaraq Trkiy lirsi dollarla mqayisd ticart dvriyysind znn drdd bir hissini itirmidir. Hazrk statistikalar mumi daxili mhsulun dyrinin 2015-ci ild 4.5 faizdn 1.8 faiz enmsini gstrir. Bu durumda Trkiy dvlti z sabitliyini qoruma iddia ed bilmir v MD-nin dyrinin enmsi xbrdarlq edir ki, bu vziyyt davam .edcyi surtd Ankara yaxn glckd isizlik dalas il zlck

Trkiy qtblm vziyytinddir

Bir mddt nc rdoann doulduu hr olan Rizd Atatrkn heyklini hrin sas meydandan hmiyytsiz

bir yer v daha kiik ski zrin krldr. Bu zaman camaat klr axb nlik etdir. Htta bzilri bu gn Riz hrinin azadlq gn adlandrd. Bu nlik btn Rizy aid olmasa da ancaq hrin bir sra qraq v cnuv blglrind ox rngli v qabarq kild keirildi. Halbuki, bzi blglrd Atatrkn heyklinin yerinin dyiilmsi bayram kimi qarlanmad. Bu mvzu Trkiynin sekularizm v islamlq qtblmlrin trf hrktini akar .kild nmayi etdirdi. Rizd ba vernlr bunun bir nmunsidir

Qtblmnin digr bir nmunsi Trkiy thsil nazirinin qarnda z ksini tapb. ki ay bundan nc Ankarada apdan xan bir qzet thsil nazirinin drslik kitablarnda dyiilik etmk istdiyini yazd. Yeni layihy sasn, tarix drsliklrindn Atatkr inqilabna aid mvzular xarlacaq v onun yerin .agirdlr hmin saatlarda cihad v dini dyrlrl bal mslr yrdilck

Bu xbrin mtbuata szmasndan sonra szgedn layih rdoann mxaliflrinin reaksiyas il zldi. Sonda is thsil nazirinin bu layihni dayandrmas il nticlndi. Lakin mlum idi ki, dvltin qrar v mxaliflrin geni etiraz, yaxud layihnin trfdarlar v mxaliflri Trkiynin hans srtl qtblmy doru getdiyini gstrirdi. Bu msl iddtlndiyi surtd lknin siyastind geni v xroniki sabitsizliy rait .aacaq

rdoan n qanunilik yaratman manelri

Rcb Tyyib rdoan bu yaxnlarda Trkiynin siyasi quruluunun parlament sul-idarsindn prezident idariliyin keimsi n referendum keirilmsi il bal frman imzalad. Bu frmana sasn, sekilrd, sonra da parlemend ss qazanaca surtd Trkiynin siyasi qdrti bir prezident kimi rdoann lind toplanacaq. 2003-c ild 27-ci ba nazir kimi bu vzify gln rdoan indiy qdr Trkiyd n uzun mddtli hakimiytd olan bir rhbr olmur. Buna sasn, rdoann 14 il boyunca davaml olaraq siyasi quruluu dyimk v bir prezident olaraq gc z lind toplamaq n chdlri avtoritarizmdn baqa cr dyrlndiril bilmz. Amma balca sual budur ki, rdoan avtotarizmliyin qanunilik qazanmaq n balad yolu uurla baa vura bilckmi? Trkiynin kemiind avtotarizmlilik olmur v Atatrk onun son v masir nmunsidir. Ancaq Atatrk el bir zamanda avtotarizm trf hrkt etdi ki, Trkiynin halisinin 80 faizi kinci idi v cmi 10 faizi savadl idi. Amma indi Trkiynin ictimai durumu ox frqlidir. Statistikalar gstrir ki, Trkiy hal-hazrda cmiyytinin 73 faizi hrlrd yaayr, 95 faizi savadldr v 42 milyon (tqribn 53 faizi) internetdn istifad edir. halisinin gndlik sosial bkldrnd istifad ed bilmsin gr Trkiy dnyada 19 yerd dayanr. Bel bir durumda rdoann konstitusiyan dyidirib qdrti z lind toplaya bilmsi qanunilik qazana bilmsi el d asan deyil. tn parlament sekilrind dalt v nkiyf Partiyas tklikd sslrin 50 faizini d toplaya bilmdi. Bu msl rdoan partiyas n ciddi thlk zngi idi. Vainqton institutlarndan biri bununla bal deyir: rdoann qdrti z lind toplamas v onun mddtini uzatmas lkdn mhacirt edn cavanlarnn sayn diqqti kn sviyyd artracaq. Bu mvzu Trkiynin demokratik glcyin bdbinlik .zndndir

Digr trfdn rdoan v onun partiyas iqtisadiyyatda 10 faiz artm ld ed bildiklri n 2007-2011-ci illrd sekilrd uur qazanmdlar. Ancaq o ideal iqisadi rait 2014-c il, xsusil d 2016-c ildn sonra v 2017-ci ilin bu gnlrind Trkiy n artq yoxdur. Mdniyyt v Turizm naziri Nbi Avcinin dediyin gr rdoann proqram budur ki, 2023-c ildk v Trkiynin tsis edilmsinin yz illiyi rfsind lk iqtisadiyyatn Asiyann n byk iqtisadiyyatna atrsn. Ancaq 2014-c ildn balayan 3 illik iqtisadi k bu mqsd atma 6 il d gecikdirdi v blk d qeyri-mmkn ed bilr. Ona gr d rdoan bu .raitd z qanuniliyinin artmas zrin o qdr d hesab aa bilmz

Srgrdan xarici siyast

rdoann birbaa 14 il hakimiytd itirak onun xarici siyastin sabit olmadn gstrmidir. Baqa szl beynlxalq hesablamada strateji shvlr dar olmur. rdoan 2005-ci ildn Trkiyni AB-n zv etmk mslsini ox brk izlmi v buna vsfedilmz enerji srf etmidir. rdoann Trkiynin zv olmaq haqqnda rizsi yenidn AB-n tqdim ediln kimi bu msl drhal Fransa v Almaniyann reaksiyas il qarland. El ilk mrhld bu msly baxlmasn txir saldlar. Amma rdoan bu mxaliftiliklr hmiyyt vermdn Trkiynin AB-y zv olmas n israrla ald v bu ne illr boyu davam etdi. Bel ki, 2015-ci iyul evriliini d AB-y zv olmaa maraqsza bhan etdi. Halbuki, rdoan birliy zv olmaq n btn .manelr baxmayaraq ciddi chd gstrirdi

2011-ci ild Yaxın rəqiblərlə əlaqəli inqiballar zamanı dövlət sərəmşini xəvni-Mslimin zərərli mərkəzidir. Amma ixvanlı Misir o qədər tez, sonra da Tunis d mubiyət uradlar. Halbuki, Türkiyə Misir və Tunis dki digər oyunların itirilmədi, Misir və Tunis dki hazırkı dövlətlər d mənəvi o .qədər d yax deyil

Suriya hadisələrində Ankara əq-qar terrorlar və silahlı birləşmələri dskldi, Br d dvltnin hakimiyyətdən gətirilməsinə o qtiyyətli dand. Amma Hİbin azad ediləmsindən sonra Suriyada .terroru qrupların mub olmas faktiki olaraq Türkiyəni dnməsi mümkün olmayan bir yolla zldirdi Türkiyə bir tərəfdən Suriyada dskldiyi qrupları itirdi, digər tərəfdən d Dm qd yerində qalm dvlti qbul etmir. Bel bir durumda n qaytma yolları var, n d dvltnin irləlməsinə və Suriyada balans mərkəzi dvltnin xeyrinə dymk imkan var. Hm d artıq Türkiyə glckd Suriyanın taleyində rol oynaya .bilmyck

Bu rəyi, populizmin qərbd gclnmsini, Türkiyənin iqtisadiyyatının zifləmsini, cəmisinin iki qtb blnmsini, srgərdən qalm xarici siyasətini nəzər almaqla konstitusiyanın rdoann xeyrinə ?dyidriləmsi n referendum keiriləmsi rfsində Türkiyənin glcyin nıkbın baxmaq olarm
Mnb: I-Vqt